דרך מצותיך — מצות קידוש החודש

לקדש חדשים (ד') שנאמר החדש הזה לכם ראש חדשים וגו' (שמות י"ב ב'): ובא הפי' עדות זו תהא מסורה לכם כלומר שמצוה זו אינה מסורה לכל איש ואיש כמו שבת בראשית שכל איש ימנה ששה ימים וישבות בשביעי משא"כ בקביעת החדש שלא נאמר שכשיראה כל איש ואיש ג"כ את הלבנה או ימנה ע"פ החשבון ויקבע ר"ח שא"כ לא עשה ולא כלום וחדשו אינו ר"ח והמועד שנקבע ע"פ חשבונו אינו מועד ומותר לאכול חמץ בפסח של חשבונו וכו' אבל מצוה זו לא יעשו לעולם אלא ב"ד של שלשה הסמוך בא"י והסמיכות ידוע שהוא איש מפי איש עד מרע"ה וזה שהיותינו היום מונים במלאכת העבור שבידינו ואומרים שזה היום ר"ח וזה היום יו"ט לא מפני חשבונינו נקבענו יו"ט בשום פנים אבל מפני שכך קבלנו שר' הלל הנשיא שהי' גדול בדורו ונסמך בארץ הוא קידש חדשים ועיבר שנים העתידים לבא עד שיבא אליהו וע"ז אנו סומכים היום:

א) ולהבין שרש הענין, הנה ענין קדוש החדש הוא עליית המל' הנק' חדש באור אבא שנק' קדש העליון כי קדש ל' הבדלה ולפי שבחכמה הוא התלבשות אא"ס שהוא מובדל מכל הנמצאים ואינו מערכם ומהותם כלל לכך נק' החכמה ג"כ קדש, וקידוש החדש שהחדש מתקדש ג"כ היינו עליית המל' לקבל מאור אבא. וביאור הדבר יובן עפמ"ש במ"א בפי' הפסוק והיה מדי חדש בחדשו וגו' (ישעי' ס"ו כ"ג) שנדפס בסידור בהפרש שבין שבת לר"ח שיש מעלה בר"ח מה שאינו בשבת והוא שבר"ח עולה המל' לקבל מאור אבא שלא ע"י ז"א ולכן נאמר בתמיד דר"ח ונסכו (במדבר כ"ח ט"ו) ל' זכר משא"כ בתמיד דשבת כתיב ונסכה (במדבר כ"ח י') ל' נקבה לפי שבשבת היא טפלה לו אבל בר"ח הרי מקבלת בפ"ע ממקור ההמשכה, כי הנה המל' היא דבר ה' וידוע שהדבור הוא הנק' עלמא דאתגלייא ע"ש שמגלה המדות כמו אם יאהוב אדם לזולתו יהי' דיבורו עמו דברי אהבה וחיבה ונמצא מתגלה האהבה ע"י הדבור וכן התפארות שיש בלבו יגלנה ע"י הדבור כו' ונמצא המדות הם המקורים והדבור בחי' מקבל מהם ומצד עצמו ל"ל מגרמי' כלום והנה יש עוד בחי' בדבור נעלה מזה והוא כאשר אינו בחי' מקבל כלל מהמדות כ"א שמקבל מן השכל כמו כשמדבר דברי חכמה ושכל שאין למדות שייכות לדבור זה כלל אלא השכל הוא מקורו שנובע גילויו בדבור וכמו שהשכל הוא מקור למדות כן הוא מקור לדבור והרי אז הדבור עם המדות בהשוואה א' ומקור א' לשניהן, ועד"מ זה יובן ההפרש בין ר"ח לשאר ו' ימי המעשה שנק' ימי המעשה לפי שבהם מקבלת המל' מן המדות דאצי' יום ראשון מאיר חסד דאצי' במל' יום ב' גבורה כו' ועיקר הארתם כדי לברר רפ"ח ניצוצים שנפלו בנוגה דבי"ע והוא כמו בעבודת ה' בחי' סור מרע ועשה טוב (תלים ל"ד ט"ו) שיש באדם כל היום שזהו עיקר הבירורים והוא בא מחמת רשימו מהאהבה או היראה שהיה לו בתפלה שהן המקוריים לבירור זה והם מקבלים מן השכל כו' וע"כ נק' ימי המעשה ל' תיקון, אבל ר"ח לא נק' יום המעשה אע"פ שמותר בעשיית מלאכה וכמ"ש מחר חדש כו' (שמ"א כ' י"ח י"ט) ובאת אל המקום אשר נסתרת שם ביום המעשה מכלל שר"ח אינו נק' יום המעשה לפי שבו עולה בחי' דבר ה' לקבל מאור החכמה שלא ע"י המדות ואז נמשך מוחי' חדשים בנוק', פי' כנ"ל במשל שהדבור מקבל מעצמות חכמה עליונה שלא ע"י התלבשותה במדות ואז הדבור בבחי' ביטול יותר מעת קבלתו מן המדות כי כשמקבל מן המדות הוא בחי' יש ודבר כי האהבה בחי' יש וכ"ש כשמתגלים בדבור, אבל כשמקבל מן החכמה הוא בבחי' ביטול כי החכמה היא בחי' אין וכשהדבור מקבל ממנו צ"ל ג"כ בחי' אין וכמא' דברי חכמים בנחת נשמעים (קהלת ט' י"ז) בנחת ובקרירות בביטול מציאותו ולא כשהוא בבחי' יש, ובעבודת ה' הוא העסק בדבר ה' זו הלכה שאינו מדבר מצד עצמו אלא מה ששם ה' בפיו כמ"ש ודברי אשר שמתי בפיך לא ימושו מפיך (ישעי' נ"ט כ"א) וכמאמר המגיד להב"י אני המשנה המדברת בפיך וכמ"כ למעלה בר"ח מקבלת המל' שהיא דבר ה' מן השכל והחכמה ומדברת מה שהושם בה מחכמתו ית' ואז הדבור בבחי' ביטול כו' וזהו שנק' ראש חדש ע"ש התחדשות מוחי' חדשים מחכמתו ית' בעולם הדבור, והנה יש בזה ג"כ העלאה והמשכה פי' ההעלאה הוא מה שהדבור עולה ונכלל בהחכמה תחלה ואח"כ ההמשכה הוא גילוי החכמה בדבור כי כשהדבור בבחי' יש א"א לו לקבל מאור החכמה אלא ע"י שמתבטל תחלה והוא כמו עד"מ באדם המדבר וכשצריך לגלות עמקות השכל בדבור אזי הוא פוסק מלדבר ומעמיק בשכלו איך לדבר והוא ענין עליית הדבור בחכמה וכן ענין שתיק רב שנז' בגמ' (ביצה ו' א') שענין שתיקה זו הוא ביטול אור הדבור והתכללותו בחכמתו כדי שעי"ז ישוב אח"כ ויתגלה החכמה בדבור להשיב להם וכנזכר ביונת אלם שהשיב להם ע"פ הסוד. וזהו ענין קידוש החדש שהוא העלאת המל' באור אבא מלמטה למעלה ואח"כ נמשך בה אור אבא מלמעלה למטה כמשי"ת, כי הנה באמצע החדש הלבנה מליאה בבחי' יש ודבר ואז היא רחוקה מהשמש אבל כשנסתרת בסוף חדש ובעת המולד היא נקודה קטנה בבחי' ביטול שאז עולת לקבל מהשמש ואור השמש מאיר עליה בעת המולד הוא אור אבא שצ"ל ע"י ביטול הדבור דוקא כנ"ל והעלאה זו הוא ע"י ב"ד המקדשים את החדש סמוכים איש מפי איש עד מרע"ה וראש ב"ד אומר מקודש מקודש ובאמירתו זאת מתקדש החדש ועולת המל' באור אבא והענין כי הסמיכה ענינה המשכת הארה מהמסמיך אל הנסמך ולכן כשהב"ד סמוכים הרי יש בהם הארת משה שהוא יסוד אבא ואע"פ שנמשכה דרך כמה השתלשלות ממשה ליהושע וכו' מ"מ יש קשר וחיבור למוסמך האחרון עם משה ולזאת כשהוא אומר מקודש הוא נותן סמיכה מיסוד אבא להעלות מדת מלכותו ית' הנק' חדש באור אבא וזולת זה אם הי' איש אחר אומר מקודש לא יועיל כלום כי א"א לו להעלות את המל' באור אבא מאחר שאינו מוסמך מיסוד אבא כנ"ל ואז אין חדשו חדש כו' משא"כ בשבת בראשית שעליית המל' בשבת הוא ממילא בלא פעולתינו כי שבת מיקדשא וקיימא מטעם כי בו שבת הוא ית' מעשייתו העולם ביום"ב מאין ליש ובשבת הוא נח ושובת מלדבר מילין דהדיוטא יהי אור יהי רקיע וכו' וכן גם מדותיו וחכמתו ית' שהיו מושפלים בעסק מלאכה זו הם עולים בעצמותם ועולם התענוג מתגלה ויורד ונחת ינחת מגמר מלאכתו בכי טוב וככה הוא כל שבת ושבת כי הוא מחדש בכל יום מע"ב וכל שבת הוא שבת בראשית וכ"ז הוא מאליו וממילא ולא על ידינו כי העולם צריך להתהוות עכ"פ וממילא יהי' השביתה ולכן אין השבת שייך לב"ד שיקדשוהו אלא כל איש מישראל ימנה ששה ימים וישבות בשביעי ביום שהוא ית' שובת אבל עליית המל' שבר"ח הוא על ידינו דוקא במה שראש ב"ד אומר מקודש ולכן אם ימנה א' או רבים זולת הב"ד ר"ח אינו כלום כי אינו חודש באמת לצד שלא נעשית עליית המל' על ידם זולתי ע"י המוסמך דוקא:

ב) והנה בזמן שהיו מקדשים החדש ע"פ הראי' היו צריכים להיות שני עדים כשרים מעידים על ראיית הלבנה אך א"צ שיהיו סמוכים ולא אפי' שיהיו ת"ח אלא גם ב' הדיוטות כשרים לזה. והענין כי הראי' נמשכת מן החכמה כמאמר איזהו חכם הרואה את הנולד (תמיד ל"ב א') תלה הראי' בחכמה וכן מזה הטעם נקראו החכמים עיני העדה והטעם הוא שרוחנית כח הראי' נמשך מן החכמה שבנפש כי החכמה היא בחי' ראי' רוחניות שהרי מהות השכל

הוא להשיג דבר זולתו איך ומה הוא וה"ז בדוגמת הראי' שענינה ג"כ לתפוס ולהכיר דבר מה ולכן כתיב הכסיל בחשך הולך (קהלת ב' י"ד) כלומר שמי שהוא נעדר כח השכל הוא כמי שהולך בחשך ואינו רואה כלום מה בבית כך זה שאין לו שכל א"א לו לראות ראי' רוחנית והראי' גשמיות שבעינים נמשכת מן החכמה אלא שהיא מבחי' חיצוניות השכל כידוע בספרי הטבע שהראי' בעינים נמשכת מחיצוניות המוח שבראש ובל' הקבלה הוא נו"ה דאבא שהם בחי' תרין עייניין וידוע דנו"ה הם בחי' חיצוניות המדות ונק' ערבי נחל שאין בהם לא טעם ולא ריח וכמבואר אצלינו מצוה ג' בענין ירך יעקב, לכן גם שני הדיוטות כשירים להיות עדים לומר שהם ראו מולד הלבנה כי עם היותם מבחי' חיצוניות הרי כך היא המדה למעלה שנו"ה דאבא שהם בחי' חיצוני' מהם נמשך הראיה על בחי' המ"ל הנק' לבנה שיוכלו עי"ז להעלותה לבחי' עצמיות אור אבא והוא במ"ש הראש ב"ד אח"כ מקודש מקודש כי זהו עיקר העלאת המל' בקדש העליון דאור אבא משא"כ העדות די בהדיוטות שאין זה אלא כמו הכנה בשביל ההעלאה אבל לקדשה ממש צ"ל סמוכים דייקא מבחי' יסוד אבא שהוא הארת פנימי' אור אבא כמ"ש במ"א עפ"י הברכה שלפני המצות באמרינו וצונו שהוא יסוד שזהו עיקר הצוותא וההתקשרות מעצמיות א"ס ב"ה בישראל ע"י היסוד דוקא וכמ"ש ג"כ בפע"ח לה"ר יוסף מערב בדרוש הלולב ממשל ברית קדש שכשמגיע בו מתעורר כללות הגוף עם המוח שבראש כו', וגם צ"ל הראש ב"ד מקודש בפה דוקא כי הדבור שרשו בפנימיות אור אבא דאבא יסד ברתא כידוע דמהבל הדבור נעשה אור מקיף כו' ולפי שכל ההעלאות צ"ל ע"י הגבורות דוקא ולא ע"י החסדים כי מטבע החסד להשפיע ולירד כמים ממעלה למטה אבל האש שהוא מבחי' גבורה טבעו לעלות ולכן אומרים שם מ"ב דאנא בכח לפני ק"ש שעל המטה משום שאז צ"ל העלאת הנשמה בבחי' מ"ן ביסוד דנוק' כמ"ש בידך אפקיד רוחי (תלים ל"א ו') שזהו ע"י שם מ"ב דגבורה דוקא וכן מזה הטעם בקידוש מי חטאת שהם העלאה כשירים נשים לקדש לפי שיש בדעתם עט' דגבורה אע"פ שדעתם קלה ואין בה עט' דחסד משום שמ"מ לצורך העלאה די בעט' דגבורה כו' כמ"ש באורך בתורה ע"פ פרה אדומה כו' לכן גם לצורך העלאה זו דקידוש החדש צ"ל בית דין דוקא שהוא מבחי' דין וגבורה, אך להבין שהרי נת' שב"ד סמוכים הם מבחי' אבא א"כ איזו שייכות יש להם למדת הגבורה דוקא עד שיקראו בשם בית דין, אמנם הענין ע"פ מ"ש הפרד"ס במחלוקת המקובלים אם החכמה בחי' דין או חסד שהחייט כתב שהחכמה היא דין ושאר המקובלים כתבו שהיא חסד והאריז"ל הכריע ששניהם אמת כי מ"ש שהחכמה היא דין היינו בחי' ח"ס דא"א שבה מתלבשת גבורה דע"י ולפיכך נק' דין אבל חכמה דאצי' היא בחי' חסד שהרי חח"ן הוא קו הימין, וביאור הדבר ידוע כי חכמה דא"א היא בחי' קו המדה למדוד שפע האור דכתר עליון שיהי' נמשך במדה וגבול למי שראוי ולא למי שאינו ראוי כי מצד עצם הכתר הוא ארך אפיים לרעים ולטובים וכחשכה כאורה קמי' ית' כי אם צדקת מה תתן לו (איוב ל"ה ז') ורבו פשעיך מה תעשה לו (איוב ל"ה ו'), אבל ע"י החכמה כשבא לדון הדבר בשכל ימצא טעם ודעת שאין מהראוי להטיב למי שמעשיו אינן רצויים ואם יעמיק בשכלו ימצא גם במי שראוי לכך איזה שמץ פסול הרי השכל הוא בחי' דין וצמצום וכמאמר שמים לא זכו בעיניו (איוב ט"ו ט"ו) וכיוצא בזה מצינו בחכמה שבתורה שיש בה הרבה דינין וצמצומים ודרך כלל הן הנה שס"ה ל"ת לא תאכל חלב ולא תאכל דם ולא תאכל חמץ שזהו בחי' הרחקה להרחיקם ולדחותם בשמאל דוחה מהקדושה האלקית וכמ"ש להבדיל בין הטמא ובין הטהור כו' (ויקרא י"א מ"ז) ונמצא שהחכמה היא בחי' דין ולכן לע"ל בגמר כל הבירורים שמתבררים ע"י החכמה בהגלות נגלות אור הכתר לא יהי' אז בחי' דין וצמצום עד שארז"ל עתיד חזיר להטהר כו' והנה ע"ש מדת גבורה דע"י שמתלבשת בחכמה נק' הסמוכים ב"ד ומחמת בחי' גבורה שבהם יש בהם כח להעלות המ"ל באור אבא שכל ההעלאות הוא ע"י הגבורה וז"ס מקודש החדש כנ"ל. ואחר כל הנ"ל יובן ג"כ ענין ברכת הלבנה שצריך לברך עליה כל חדש בא"י מחדש חדשים כידוע בדברי רז"ל בסנהדרין מ"ב שאמרו שהוא כאילו מקביל פני השכינה ועיקר מצות הברכה הוא מן ז' ימים אחר המולד ואילך, והענין כי יש הפרש בין קדושה לברכה כי הקדושה היא העלאה ממטה למעלה שהרי קדושה ל' הבדלה וזהו ג"כ פי' קדש שאנו אומרים עליו ית' לומר שהוא מובדל מהעולמות ועם היותו מחי' אותם אינו מעורבב עמם להיות כח בגוף ח"ו אלא מובדל ומתנשא מהם ומקיף עליהם וע"י הקפה זו הוא מחי' אותם והארה בעלמא מתלבשת בהם מה שאין ערוך לעצמיותו כו' כמ"ש כ"ז במ"א, אבל הברכה ענינה המשכה ממעלה למטה כמו ענין בריכה שהוא קבוץ מהמשכת מים וגם עליו ית' אנו אומרים ברוך כלומר שאנו ממשיכים גילוי הארה ממנו ית' הקדושה ומובדלת מהעולמות שמ"מ תאיר בהם ותתגלה להם ע"י המצות וזהו פי' הקדוש ב"ה שהוא קדוש ואנו ממשיכים להיות ברוך וכמבואר בפי' מאמר האגדה בפ' הפועלים (ב"מ פ"ו א') קמיפלגי במתיבתא דרקיע קב"ה אמר טהור כו' וז"ש בזהר איהו ברוך ואיהי ברכה פי' אור אבא שהוא המקור שבו שורה הא"ס נק' ברוך ואור אימ' המקבל נק' ברכה מלשון בריכה שלשם הוא קבוץ ההמשכה מא"ס ב"ה להיות משם הארה למטה וכמו מי שרוצה להמשיך מן המעין לשדות שמתחלה עושה בריכה שיתקבץ מי המעין לתוכה ומשם הוא ממשיך בחפירות למקומות המצטרכים כפי המדה הראויה, וכמ"כ בענין הלבנה שמצותה ג"כ ב' דברים אלו קידוש החדש מתחלה ואח"כ ברכת הלבנה שהקידוש ענינו ההעלאה של המל' בקדושה העליונה דאא"ס שבחכמה ע"י סמוכים דוקא כנ"ל ואחר שנתקדשה אנו ממשיכים אותה להאיר הארה זו דאור א"ס ב"ה אלינו והיינו ע"י הברכה כי איהי ברכה וז"ש רז"ל כאלו מקבל פני שכינה כי היא שוכנת בתחתונים והוא סוד המשכת האלהות כנ"ל ולכן צ"ל אחר ז' ימים משום שבז' ימים אלו שאחר המולד קבלה ההארה מכל ז' ספי' דאור אבא ואם תרצה לידע ענינם הוא כמ"ש במ"א בענין ע' שנים שנתן אדה"ר שהוא חכמה עילאה לדוד שהוא מדת המל' שנתן לה ז' מדות שבחכמה כלולים מעשר שמהם עיקר הדבור כו', ואחר שקבלה האור הזה אנו מברכים אותה להמשיך כ"ז למטה וד"ל: ובכל הנ"ל יובן מאמר הרע"מ פ' תשא דקפ"ז ע"ב פקודא בתר דא לקדש את החדש בגין דסיהרא קדישא איהי כלה דמתקדשת ע"פ ב"ד דאיהי גבורה כו' ולבתר דאתחזי' סיהרא דיאותו לאורה מברך עלי' בא"י כו' ומובן מכל מה שהקדמנו למעלה, ואומרו פקודא בתר דא כי מתחלה ביאר שם מצות מחצית השקל ואח"כ אומרו פקודא בתר דא קדה"ח הגם שאינן סמוכים בתורה כי קדוש החדש בפ' [בא] ומחצית השקל בכי תשא ועוד שאמר על קדה"ח בתר דא ר"ל אחר מחצית השקל ובאמת קדה"ח קדמה בתורה כו' אלא הענין שכוונתו על שרשי המצות למעלה ואמר שהם ענין א' כי התבאר אצלינו מצות מחצית השקל בשקל הקדש שהוא ג"כ המשכת אור אבא הנק' קדש אל המל' להיות עי"ז אח"כ העלא' המל' כמש"ש ע"פ ורעה אמונה כו' ומצות קדה"ח הוא ג"כ העלאת המל' באור אבא, ובשניהם יש העלאה והמשכה אלא שבמצות השקל קדמה ההמשכה להההעלאה ובקדה"ח נהפוך הוא שמתחלה הקידוש וההעלאה ואח"כ הברכה וההמשכה אבל מ"מ שניהם ענין א' התאחדות המל' עם אא"ס שבחכמה כמ"ש הוי' בחכמה כו' (משלי ג' י"ט) ולזה אמר על קדה"ח פקודא בתר דא כי באמת שני אלו האופנים צריכים להתקיים אלא שכך המדה למעלה מתחלה המשכה דאור אבא ואח"כ ההעלאה כענין מחצית השקל ואח"כ כענין קדה"ח המשכה שאחר ההעלאה וכו' ובזה מובן מארז"ל (זהר ח"ב קנ"ז ב') בג' דברים שנתקשה משה ושנים מהם החדש ומחצית השקל כי שניהם ענין א' וכן המנורה ג"כ במל' כידוע וד"ל: